

ПРИВАТНЕ АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
«ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ»
(назва навчального підрозділу)

Кафедра соціальної роботи
(повна назва кафедри)

КУРСОВА РОБОТА
(ПРОЕКТ)

з дисципліни: Соціальна робота з різними групами клієнтів

на тему: «Особливості соціальної роботи з ВІЛ – інфікованими та хворими на СНІД»

Студента (ки) _____ Коваленко Віталій Вікторович
(прізвище та ініціали)

курсу _____ 3 _____

групи _____ Ін34-9-23-Б1СПр-Н(4.0д)

напряму підготовки (спеціальності)

_____ Керівник к.п.н. Чорноштан Є.В.

Оцінка:

Національна шкала _____

Кількість балів: _____ ECTS _____

Члени комісії

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)

Яготин 2026 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЛ-ІНФІКОВАНИМИ ТА ХВОРИМИ НА СНІД	5
1.1. Поняття ВІЛ-інфекції та СНІДу	5
1.2. Соціальні аспекти проблеми ВІЛ/СНІДу	8
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЛ-ІНФІКОВАНИМИ ТА ХВОРИМИ НА СНІД	13
2.1. Соціально-психологічні проблеми ВІЛ-позитивних осіб	13
2.2. Діяльність соціальних служб та громадських організацій	17
ВИСНОВКИ	21
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	23

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. На сучасному етапі розвитку суспільства проблема ВІЛ/СНІД залишається однією з найважливіших медико-соціальних проблем у світі та в Україні. Незважаючи на значний розвиток медицини, впровадження сучасних методів лікування та профілактики, кількість людей, які живуть із ВІЛ, залишається значною. ВІЛ-інфекція впливає не лише на фізичний стан людини, а й на її психологічне благополуччя, соціальний статус, міжособистісні відносини та рівень життя.

Особливої уваги потребують питання соціальної підтримки ВІЛ-позитивних осіб, оскільки вони часто стикаються зі стигматизацією, дискримінацією, соціальною ізоляцією та порушенням прав. Негативне ставлення суспільства до людей, які живуть із ВІЛ, може призводити до погіршення психоемоційного стану, втрати соціальних зв'язків, проблем із працевлаштуванням та відмови від лікування. У зв'язку з цим важливого значення набуває професійна соціальна робота, спрямована на підтримку, адаптацію та інтеграцію ВІЛ-позитивних осіб у суспільство.

Соціальна робота у сфері ВІЛ/СНІДу передбачає комплекс заходів, які включають соціальний супровід, психологічне консультування, профілактичну діяльність, правову допомогу та інформаційно-просвітницьку роботу. Ефективність такої діяльності значною мірою залежить від професійної підготовки соціальних працівників, взаємодії державних установ і громадських організацій, а також рівня поінформованості населення щодо проблем ВІЛ/СНІДу.

Проблематика соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД досліджувалася багатьма українськими та зарубіжними науковцями у галузі соціальної роботи, психології, медицини та права. Однак постійні зміни у соціальному середовищі, розвиток нових підходів до соціальної підтримки та необхідність подолання дискримінації зумовлюють актуальність подальшого вивчення цієї теми.

Метою курсової роботи є дослідження особливостей соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати такі **завдання**:

- охарактеризувати поняття ВІЛ-інфекції та СНІДу;
- визначити соціальні аспекти проблеми ВІЛ/СНІДу;
- дослідити правові основи соціального захисту ВІЛ-позитивних осіб;
- проаналізувати форми та методи соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими;
- визначити роль соціального працівника у роботі з ВІЛ-позитивними особами;
- охарактеризувати діяльність соціальних служб та громадських організацій у сфері протидії ВІЛ/СНІДу.

Об'єктом дослідження є соціальна робота з людьми, які живуть із ВІЛ/СНІДом.

Предметом дослідження є форми, методи та особливості соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД.

Методи дослідження. У процесі написання курсової роботи були використані такі методи дослідження: аналіз наукової літератури, узагальнення, порівняння, систематизація теоретичних матеріалів, а також метод аналізу нормативно-правових документів.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЛ-ІНФІКОВАНИМИ ТА ХВОРИМИ НА СНІД

1.1. Поняття ВІЛ-інфекції та СНІДу

ВІЛ/СНІД є однією з найактуальніших проблем сучасного суспільства, яка поєднує медичні, соціальні, психологічні та правові аспекти. Поширення ВІЛ-інфекції становить серйозну загрозу для здоров'я населення та потребує комплексного підходу до профілактики, лікування й соціальної підтримки людей, які живуть із ВІЛ.

ВІЛ — це вірус імунодефіциту людини, який уражає клітини імунної системи організму, насамперед CD4-лімфоцити, що відповідають за захист організму від інфекцій. Унаслідок поступового руйнування імунної системи організм людини втрачає здатність ефективно протидіяти різним захворюванням.

СНІД — синдром набутого імунодефіциту — є останньою стадією розвитку ВІЛ-інфекції. На цьому етапі імунна система людини настільки ослаблена, що навіть незначні інфекції або хвороби можуть становити серйозну загрозу для життя. За відсутності лікування ВІЛ-інфекція поступово переходить у стадію СНІДу.

На сьогодні ВІЛ-інфекція є хронічним захворюванням, яке можна контролювати завдяки сучасній антиретровірусній терапії. Своєчасне лікування дозволяє людям із ВІЛ вести повноцінне життя, працювати, створювати сім'ї та підтримувати нормальний стан здоров'я.

Основними шляхами передачі ВІЛ є:

- статевий шлях;
- через кров;
- від матері до дитини під час вагітності, пологів або грудного вигодовування.

Статевий шлях є одним із найпоширеніших способів передачі ВІЛ. Ризик інфікування зростає при незахищених статевих контактах та відсутності належної обізнаності щодо профілактики.

Передача через кров можлива під час використання нестерильних медичних інструментів, спільного користування шприцами серед людей, які вживають ін'єкційні наркотики, а також при переливанні інфікованої крові. Проте сучасні методи контролю донорської крові значно знизили ризик такого зараження.

Вертикальний шлях передачі ВІЛ — від матері до дитини — можливий під час вагітності, пологів або грудного вигодовування. Однак за умови своєчасного медичного втручання та застосування антиретровірусної терапії ризик передачі вірусу дитині суттєво зменшується.

Важливо зазначити, що ВІЛ не передається побутовим шляхом. Неможливо заразитися через рукостискання, обійми, спільний посуд, кашель, чхання, укуси комах або користування громадським транспортом. Незважаючи на це, у суспільстві досі існують хибні уявлення щодо шляхів передачі ВІЛ, що сприяє поширенню дискримінації та стигматизації ВІЛ-позитивних осіб.

Розвиток ВІЛ-інфекції відбувається поступово і включає кілька стадій. Після потрапляння вірусу в організм настає гострий період, який може супроводжуватися симптомами, схожими на грип. Далі захворювання переходить у безсимптомну стадію, яка може тривати багато років. За відсутності лікування поступово розвивається СНІД.

Серед основних симптомів СНІДу можна виділити:

- різке зниження маси тіла;
- хронічну втому;
- тривале підвищення температури;
- часті інфекційні захворювання;
- ураження шкіри та слизових оболонок.

Поширення ВІЛ/СНІДу має значні соціальні наслідки. Люди, які живуть із ВІЛ, часто стикаються з дискримінацією у сфері праці, освіти, медичного обслуговування та міжособистісних стосунків. Через страх осуду вони можуть

приховувати свій статус та уникати звернення за допомогою, що негативно впливає на їхнє здоров'я та якість життя.

Важливу роль у боротьбі з ВІЛ/СНІДом відіграє профілактична робота, спрямована на підвищення рівня обізнаності населення щодо шляхів передачі ВІЛ та методів захисту. Особливе значення має формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних осіб та подолання суспільних стереотипів.

Таким чином, ВІЛ-інфекція та СНІД є складною медико-соціальною проблемою, яка потребує комплексного підходу з боку держави, медичних працівників, соціальних служб та суспільства загалом. Ефективна профілактика, своєчасне лікування та соціальна підтримка є важливими умовами покращення якості життя людей, які живуть із ВІЛ.

Перші випадки захворювання на ВІЛ/СНІД були офіційно зафіксовані на початку 1980-х років. Відтоді проблема ВІЛ/СНІДу набула глобального характеру та стала однією з найсерйозніших загроз для здоров'я населення у світі. За роки поширення інфекції мільйони людей були інфіковані ВІЛ, що зумовило необхідність створення міжнародних програм профілактики та лікування.

Важливо розрізняти поняття ВІЛ та СНІД, оскільки вони не є тотожними. ВІЛ — це вірус, який потрапляє в організм людини та поступово послаблює імунну систему. СНІД є кінцевою стадією ВІЛ-інфекції, яка розвивається за відсутності належного лікування. Людина може жити з ВІЛ багато років без проявів СНІДу, особливо за умови регулярного прийому антиретровірусної терапії.

Антиретровірусна терапія є сучасним методом лікування ВІЛ-інфекції, який дозволяє контролювати розмноження вірусу в організмі. Завдяки лікуванню знижується вірусне навантаження, зміцнюється імунна система та значно покращується якість життя людини. При систематичному лікуванні людина з ВІЛ може вести активне соціальне життя та мати нормальну тривалість життя.

Однією з важливих умов ефективного лікування є раннє виявлення ВІЛ-інфекції. Багато людей протягом тривалого часу можуть не знати про свій ВІЛ-статус, оскільки захворювання часто проходить без виражених симптомів. Саме

тому велике значення має добровільне тестування на ВІЛ та регулярне медичне обстеження.

Профілактика ВІЛ-інфекції включає:

- використання засобів захисту під час статевих контактів;
- дотримання правил безпеки при роботі з кров'ю;
- використання стерильних медичних інструментів;
- профілактичні інформаційні заходи;
- тестування населення на ВІЛ.

Важливим напрямом боротьби з ВІЛ є просвітницька діяльність серед молоді. Формування відповідальної поведінки, здорового способу життя та обізнаності щодо шляхів передачі ВІЛ сприяє зниженню ризику інфікування.

Сучасне суспільство поступово змінює ставлення до людей, які живуть із ВІЛ. Якщо раніше ВІЛ/СНІД асоціювався виключно зі смертельною хворобою, то сьогодні завдяки розвитку медицини ВІЛ розглядається як хронічне захворювання, яке можна контролювати. Однак проблема стигматизації та дискримінації залишається актуальною і потребує подальшої роботи щодо формування толерантного ставлення у суспільстві.

Значний внесок у боротьбу з ВІЛ/СНІДом здійснюють міжнародні організації, державні установи та благодійні фонди. Вони реалізують програми профілактики, підтримки ВІЛ-позитивних осіб, забезпечення доступу до лікування та проведення інформаційних кампаній.

Таким чином, ВІЛ-інфекція та СНІД є не лише медичною, а й важливою соціальною проблемою, яка потребує комплексного підходу, активної профілактичної роботи та забезпечення соціальної підтримки людей, які живуть із ВІЛ.

1.2. Соціальні аспекти проблеми ВІЛ/СНІДу

Проблема ВІЛ/СНІД має не лише медичний, а й виражений соціальний характер. Поширення ВІЛ-інфекції впливає на всі сфери суспільного життя та

створює низку соціальних, економічних, психологічних і демографічних проблем. Люди, які живуть із ВІЛ, часто стикаються з негативним ставленням з боку суспільства, соціальною ізоляцією, дискримінацією та порушенням прав[2].

Одним із найгостріших соціальних аспектів проблеми ВІЛ/СНІДу є стигматизація ВІЛ-позитивних осіб. Стигматизація проявляється у формуванні негативних стереотипів щодо людей, які живуть із ВІЛ, та їх відчуженні від суспільства. Часто ВІЛ-позитивних осіб безпідставно вважають небезпечними для оточення або пов'язують захворювання з асоціальним способом життя. Таке ставлення призводить до психологічного тиску, зниження самооцінки та погіршення емоційного стану людини.

Дискримінація ВІЛ-позитивних осіб може проявлятися у різних сферах життя:

- відмова у працевлаштуванні;
- порушення права на освіту;
- упереджене ставлення у медичних закладах;
- соціальна ізоляція;
- порушення права на конфіденційність[12].

Через страх осуду та нерозуміння з боку суспільства багато людей приховують свій ВІЛ-статус навіть від близьких. Це ускладнює своєчасне звернення за медичною та соціальною допомогою, а також негативно впливає на психологічний стан людини.

Серйозною проблемою є недостатній рівень поінформованості населення щодо шляхів передачі ВІЛ. Наявність міфів та хибних уявлень сприяє поширенню страху та дискримінації. Частина людей помилково вважає, що ВІЛ передається побутовим шляхом, через спілкування або спільне користування предметами побуту. Саме тому важливе значення має проведення інформаційно-просвітницької роботи серед населення.

Соціальні аспекти ВІЛ/СНІДу тісно пов'язані з психологічними проблемами. Після встановлення діагнозу людина може переживати сильний стрес,

страх, депресію, почуття безнадійності та самотності. Особливо складним є період адаптації до нового способу життя та необхідності постійного лікування. Психологічна підтримка та допомога соціальних працівників у цей період є надзвичайно важливими[21].

ВІЛ/СНІД також має значний вплив на сімейні відносини. У деяких випадках людина стикається з нерозумінням або навіть відмовою з боку родичів і близьких. Це може призводити до конфліктів у сім'ї, розлучень, втрати соціальної підтримки та погіршення психоемоційного стану.

Особливо вразливими до соціальних наслідків ВІЛ є діти та підлітки. Діти, які живуть із ВІЛ або мають ВІЛ-позитивних батьків, можуть зазнавати дискримінації у навчальних закладах та серед однолітків. Крім того, поширення ВІЛ/СНІДу сприяє збільшенню кількості дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування.

Соціально-економічні наслідки ВІЛ/СНІДу проявляються у:

- зростанні витрат на медичне обслуговування;
- втраті працездатності населення;
- зниженні рівня життя;
- збільшенні навантаження на систему соціального захисту;
- погіршенні демографічної ситуації[25].

Важливою складовою подолання соціальних проблем ВІЛ/СНІДу є діяльність державних установ, соціальних служб та громадських організацій. Їхня робота спрямована на захист прав ВІЛ-позитивних осіб, надання соціальної та психологічної допомоги, профілактику ВІЛ-інфекції та формування толерантного ставлення у суспільстві.

Особливу роль у вирішенні соціальних проблем відіграє соціальна робота. Соціальні працівники допомагають ВІЛ-позитивним особам адаптуватися до нових умов життя, отримати необхідну допомогу, подолати психологічні труднощі та зберегти соціальні зв'язки. Соціальна підтримка сприяє покращенню якості життя людей, які живуть із ВІЛ, та їхній успішній інтеграції у суспільство[4].

Таким чином, проблема ВІЛ/СНІДу має комплексний соціальний характер і потребує системного підходу до її вирішення. Подолання дискримінації, підвищення рівня поінформованості населення, розвиток системи соціальної підтримки та забезпечення прав ВІЛ-позитивних осіб є важливими умовами ефективної боротьби з ВІЛ/СНІДом.

Однією з важливих соціальних проблем, пов'язаних із ВІЛ/СНІД, є проблема доступу до медичних і соціальних послуг. Люди, які живуть із ВІЛ, не завжди мають можливість своєчасно отримати якісне лікування, психологічну допомогу або соціальний супровід. Особливо це стосується жителів сільської місцевості, де кількість спеціалізованих медичних закладів та соціальних служб є обмеженою[12].

Важливим соціальним аспектом є також проблема бідності та соціальної нерівності. Низький рівень доходів, безробіття, відсутність стабільного житла та складні життєві обставини можуть підвищувати ризик інфікування ВІЛ та ускладнювати процес лікування. Люди, які перебувають у складних соціально-економічних умовах, часто не мають можливості регулярно проходити медичне обстеження або дотримуватися необхідного лікування.

До груп підвищеного ризику належать:

- люди, які вживають ін'єкційні наркотики;
- особи без постійного місця проживання;
- люди, які перебувають у місцях позбавлення волі;
- працівники секс-індустрії;
- підлітки та молодь, які недостатньо поінформовані щодо профілактики ВІЛ.

ВІЛ.

Соціальна вразливість цих категорій населення потребує особливої уваги з боку держави та соціальних служб. Важливими напрямками роботи є профілактичні програми, інформаційні кампанії, консультування та забезпечення доступу до медичних послуг[20].

Суттєвий вплив на поширення ВІЛ має рівень сексуальної культури населення та недостатня обізнаність молоді щодо безпечної поведінки. Через нестачу достовірної інформації підлітки можуть недооцінювати ризики зараження. Саме тому важливого значення набуває статеве виховання та проведення просвітницьких заходів у навчальних закладах.

Окремої уваги потребує проблема подвійної дискримінації. Деякі ВІЛ-позитивні особи одночасно належать до соціально вразливих груп населення, тому можуть зазнавати дискримінації не лише через ВІЛ-статус, а й через соціальне становище, стать, вік або спосіб життя. Це значно ускладнює процес соціальної адаптації та інтеграції у суспільство[28].

У сучасних умовах важливу роль у подоланні соціальних наслідків ВІЛ/СНІДу відіграють громадські та благодійні організації. Вони здійснюють:

- соціальний супровід ВІЛ-позитивних осіб;
- психологічне консультування;
- гуманітарну допомогу;
- профілактичну роботу серед молоді;
- захист прав людей, які живуть із ВІЛ[2].

Значну увагу приділяють також формуванню толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних осіб у суспільстві. Проведення соціальних акцій, тренінгів та інформаційних кампаній сприяє зменшенню рівня дискримінації та поширенню достовірної інформації про ВІЛ/СНІД.

Таким чином, соціальні аспекти проблеми ВІЛ/СНІДу охоплюють широкий спектр труднощів — від психологічних переживань людини до масштабних соціально-економічних наслідків для суспільства. Ефективне вирішення цих проблем можливе лише за умови комплексної взаємодії держави, медичних установ, соціальних служб, громадських організацій та суспільства загалом.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З ВІЛ-ІНФІКОВАНИМИ ТА ХВОРИМИ НА СНІД

2.1. Соціально-психологічні проблеми ВІЛ-позитивних осіб

ВІЛ/СНІД є не лише медичною, а й серйозною соціально-психологічною проблемою. Після встановлення ВІЛ-позитивного статусу людина часто переживає складний емоційний стан, який супроводжується страхом, тривогою, депресією та невпевненістю у майбутньому. Соціально-психологічні труднощі значною мірою впливають на якість життя людини, її соціальну активність та ставлення до лікування[10].

Однією з перших реакцій на повідомлення про ВІЛ-позитивний статус є психологічний шок. Людина може відчувати розгубленість, страх смерті, паніку або заперечення ситуації. У багатьох випадках виникає почуття безнадійності та втрати життєвих перспектив. Особливо складно переживають діагноз молоді люди, для яких важливими є питання майбутньої сім'ї, народження дітей та професійної реалізації.

Поширеними психологічними проблемами ВІЛ-позитивних осіб є:

- депресивні стани;
- підвищена тривожність;
- страх осуду з боку суспільства;
- емоційна нестабільність;
- зниження самооцінки;
- почуття самотності;
- соціальна замкнутість[20]

Одним із найважчих аспектів життя з ВІЛ є страх розголошення діагнозу. Люди часто побоюються негативної реакції з боку рідних, друзів, колег або суспільства загалом. Через це вони можуть приховувати свій ВІЛ-статус, уникати спілкування та відмовлятися від соціальних контактів. Така поведінка нерідко призводить до соціальної ізоляції та погіршення психологічного стану.

Важливою соціальною проблемою є стигматизація та дискримінація ВІЛ-позитивних осіб. Негативне ставлення суспільства може проявлятися у формі образ, уникнення спілкування, порушення прав або обмеження можливостей людини. ВІЛ-позитивні особи можуть стикатися з труднощами при працевлаштуванні, отриманні медичних послуг або навчанні[12].

Соціальна ізоляція є одним із найнебезпечніших наслідків дискримінації. Людина може втратити підтримку близьких, уникати контактів із друзями та відчувати себе непотрібною суспільству. Відсутність підтримки негативно впливає на психоемоційний стан та може стати причиною розвитку депресії або інших психологічних розладів.

Особливе значення має вплив ВІЛ-статусу на сімейні стосунки. Деякі люди стикаються з нерозумінням або осудом з боку членів сім'ї. У подружніх стосунках можуть виникати конфлікти, недовіра або страх зараження. Водночас підтримка сім'ї є надзвичайно важливим фактором психологічної стабільності ВІЛ-позитивної особи.

Серйозною проблемою є також внутрішня стигматизація. Людина може починати негативно ставитися до себе, звинувачувати себе у захворюванні або вважати себе небезпечною для інших. Це призводить до втрати впевненості у собі та зниження мотивації до активного життя і лікування.

Соціально-психологічні труднощі можуть впливати на прихильність до антиретровірусної терапії. Через депресію, страх або соціальні проблеми людина може пропускати прийом ліків або відмовлятися від лікування. Саме тому психологічна підтримка є важливою складовою соціальної роботи з ВІЛ-позитивними особами[11].

Особливої уваги потребують діти та підлітки, які живуть із ВІЛ. Вони можуть переживати труднощі у спілкуванні з однолітками, страх бути відкинутими колективом або психологічний дискомфорт через власний стан здоров'я. Для таких дітей важливими є підтримка сім'ї, психологічна допомога та створення безпечного соціального середовища.

Важливу роль у подоланні соціально-психологічних проблем відіграють соціальні працівники та психологи. Вони допомагають людині прийняти свій діагноз, адаптуватися до нових умов життя, подолати страхи та зберегти соціальні зв'язки.

Основними формами психологічної підтримки є:

- індивідуальне консультування;
- групова терапія;
- кризове консультування;
- робота з членами сім'ї;
- організація груп взаємодопомоги[21].

Групи підтримки мають особливе значення для ВІЛ-позитивних осіб, оскільки дають можливість спілкуватися з людьми, які мають схожий життєвий досвід. Таке спілкування допомагає зменшити почуття самотності, підвищити самооцінку та сформувані позитивне ставлення до життя.

Отже, соціально-психологічні проблеми ВІЛ-позитивних осіб є складними та багатограними. Вони охоплюють емоційні переживання, труднощі у соціальній адаптації, дискримінацію та проблеми міжособистісних відносин. Ефективна соціальна та психологічна підтримка сприяє покращенню якості життя людей, які живуть із ВІЛ, та їхній успішній інтеграції у суспільство.

Окрім уже розглянутих аспектів, соціально-психологічні труднощі людей, які живуть із ВІЛ/СНІД, значною мірою пов'язані з процесом прийняття діагнозу та подальшою адаптацією до життя з хронічним захворюванням. Цей процес часто проходить кілька етапів: заперечення, гнів, депресія та поступове прийняття ситуації. На кожному з цих етапів людина потребує різного рівня психологічної підтримки[13].

Важливим соціально-психологічним аспектом є вплив ВІЛ-статусу на професійну діяльність. Часто люди бояться втратити роботу або не отримати її через упереджене ставлення роботодавців. Це змушує деяких ВІЛ-позитивних осіб приховувати свій діагноз, що створює додаткове психологічне напруження та

постійний стрес. У результаті може знижуватися працездатність, мотивація до розвитку та соціальна активність.

Також варто звернути увагу на проблему самостигматизації. Це внутрішнє сприйняття негативних суспільних стереотипів, коли сама людина починає вважати себе «неповноцінною» або «небажаною для суспільства». Самостигматизація є особливо небезпечною, оскільки вона може призводити до ізоляції, відмови від лікування та втрати інтересу до життя.

Соціально-психологічні труднощі посилюються у випадку відсутності соціальної підтримки. Підтримка сім'ї, друзів та близького оточення є одним із ключових факторів, що визначає якість життя людини з ВІЛ. Люди, які отримують підтримку, краще адаптуються до свого стану, дотримуються лікування та мають вищий рівень психологічної стійкості[15].

Окремою проблемою є формування страху перед медичними процедурами та лікуванням. Деякі люди можуть відмовлятися від антиретровірусної терапії через страх побічних ефектів або недовіру до медицини. Це негативно впливає на їхній стан здоров'я та підвищує ризик розвитку ускладнень.

Важливим соціальним фактором є також вплив оточення та медіа. Негативні стереотипи у суспільстві, неправильне висвітлення теми ВІЛ у засобах масової інформації або відсутність достовірної інформації можуть посилювати страх і дискримінацію. Саме тому важливою є просвітницька робота та формування об'єктивного уявлення про ВІЛ-інфекцію.

У деяких випадках ВІЛ-позитивні особи можуть стикатися з проблемами репродуктивного характеру. Страх перед народженням дітей, побоювання передачі вірусу та соціальний осуд можуть впливати на рішення щодо створення сім'ї. Водночас сучасна медицина дозволяє значно знизити ризик передачі ВІЛ від матері до дитини, що є важливим фактором для формування більш позитивного життєвого планування[19].

Значну роль у подоланні соціально-психологічних проблем відіграють соціальні працівники, психологи та групи підтримки. Вони допомагають людині:

- прийняти свій ВІЛ-статус;

- зменшити рівень тривожності;
- сформувати позитивне ставлення до лікування;
- відновити соціальні зв'язки;
- подолати внутрішню стигматизацію.

Таким чином, соціально-психологічні проблеми ВІЛ-позитивних осіб є багатовимірними та охоплюють емоційні, соціальні, професійні та сімейні аспекти життя. Їх подолання можливе лише за умови комплексної підтримки з боку фахівців соціальної сфери, медичних працівників та суспільства загалом.

2.2. Діяльність соціальних служб та громадських організацій

Важливу роль у сфері протидії ВІЛ/СНІД відіграють соціальні служби та громадські організації, діяльність яких спрямована на надання допомоги людям, які живуть із ВІЛ, профілактику поширення інфекції та захист прав ВІЛ-позитивних осіб. Їхня робота має комплексний характер і охоплює медичну, психологічну, соціальну та правову підтримку.

Соціальні служби забезпечують соціальний супровід ВІЛ-позитивних осіб та допомагають їм адаптуватися до нових умов життя. Основною метою діяльності соціальних працівників є покращення якості життя людини, підтримка її психоемоційного стану та сприяння соціальній інтеграції.

До основних напрямів діяльності соціальних служб належать:

- соціальне консультування;
- психологічна підтримка;
- соціальний супровід;
- допомога у доступі до медичних послуг;
- профілактична робота;
- захист прав ВІЛ-позитивних осіб;
- інформаційно-просвітницька діяльність[18].

Соціальне консультування передбачає надання інформації щодо лікування, соціальних прав, можливостей отримання матеріальної допомоги та доступу до соціальних послуг. Соціальні працівники допомагають клієнтам вирішувати проблеми працевлаштування, оформлення соціальних виплат та отримання медичної допомоги.

Важливим напрямом є соціальний супровід ВІЛ-позитивних осіб. Соціальний працівник координує взаємодію клієнта з медичними установами, центрами соціального захисту, благодійними фондами та громадськими організаціями. Особлива увага приділяється людям, які перебувають у складних життєвих обставинах та потребують тривалої підтримки.

Психологічна допомога є необхідною складовою соціальної роботи. ВІЛ-позитивні особи часто переживають стрес, тривожність, депресивні стани та страх осуду з боку суспільства. Психологи та соціальні працівники допомагають людині прийняти свій діагноз, подолати психологічні труднощі та сформувати позитивну мотивацію до лікування.

Значну роль у боротьбі з ВІЛ/СНІДом відіграють громадські організації та благодійні фонди. Їхня діяльність спрямована на підтримку людей, які живуть із ВІЛ, реалізацію профілактичних програм та захист прав ВІЛ-позитивних осіб.

Основними напрямками діяльності громадських організацій є:

- проведення інформаційних кампаній;
- організація профілактичних заходів;
- соціальна та психологічна підтримка;
- надання гуманітарної допомоги;
- забезпечення доступу до тестування на ВІЛ;
- підтримка дітей та сімей, які живуть із ВІЛ;
- боротьба зі стигматизацією та дискримінацією[10].

Особливе значення має профілактична робота серед молоді та груп ризику. Громадські організації проводять лекції, тренінги, семінари та інформаційні

акції, спрямовані на підвищення рівня обізнаності населення щодо шляхів передачі ВІЛ та методів профілактики.

Одним із важливих напрямів діяльності є забезпечення доступу до тестування на ВІЛ. Раннє виявлення інфекції дозволяє своєчасно розпочати лікування та зменшити ризик подальшого поширення ВІЛ. Для цього організовуються мобільні пункти тестування, консультаційні центри та соціальні програми підтримки населення.

Важливу роль у підтримці ВІЛ-позитивних осіб відіграють групи взаємодопомоги. Такі групи дають можливість людям обмінюватися досвідом, отримувати емоційну підтримку та долати почуття самотності. Участь у групах підтримки сприяє соціальній адаптації та покращенню психологічного стану людини[2].

У сфері протидії ВІЛ/СНІДу важливе значення має співпраця державних установ, медичних закладів та громадських організацій. Така взаємодія дозволяє забезпечити комплексний підхід до вирішення проблем ВІЛ-позитивних осіб та підвищити ефективність соціальної роботи.

В Україні функціонують державні програми, спрямовані на профілактику ВІЛ-інфекції та підтримку людей, які живуть із ВІЛ. Значну допомогу також надають міжнародні організації та благодійні фонди, які забезпечують реалізацію соціальних програм, підтримку медичних закладів та проведення просвітницької роботи.

Попри значні досягнення у сфері соціальної підтримки ВІЛ-позитивних осіб, залишаються певні проблеми:

- недостатнє фінансування соціальних програм;
- нестача кваліфікованих спеціалістів;
- низький рівень поінформованості населення;
- збереження дискримінації та стигматизації;
- обмежений доступ до послуг у сільській місцевості[19].

Таким чином, діяльність соціальних служб та громадських організацій є важливою складовою системи підтримки людей, які живуть із ВІЛ. Комплексна соціальна, психологічна та правова допомога сприяє покращенню якості життя ВІЛ-позитивних осіб, їхній соціальній адаптації та подоланню негативних наслідків ВІЛ/СНІДу.

ВИСНОВКИ

У результаті дослідження особливостей соціальної роботи з ВІЛ-інфікованими та хворими на СНІД можна зробити низку узагальнюючих висновків.

Проблема ВІЛ/СНІД є складним медико-соціальним явищем, яке впливає не лише на стан здоров'я людини, а й на її психологічне благополуччя, соціальний статус та якість життя. Незважаючи на розвиток медицини та впровадження антиретровірусної терапії, ВІЛ-інфекція залишається актуальною проблемою сучасного суспільства.

Соціальна робота з людьми, які живуть із ВІЛ, має комплексний характер і включає соціальний супровід, психологічну підтримку, профілактичну діяльність, правовий захист та інформаційно-просвітницьку роботу. Її головною метою є покращення якості життя ВІЛ-позитивних осіб, їхня соціальна адаптація та інтеграція в суспільство.

У ході роботи встановлено, що однією з найбільш серйозних проблем є стигматизація та дискримінація людей, які живуть із ВІЛ. Саме негативне ставлення суспільства часто стає причиною соціальної ізоляції, психологічних розладів та відмови від своєчасного лікування. Це підкреслює важливість формування толерантного ставлення до ВІЛ-позитивних осіб та підвищення рівня обізнаності населення.

Соціально-психологічні проблеми ВІЛ-інфікованих осіб включають депресивні стани, тривожність, страх осуду, зниження самооцінки та труднощі у соціальній адаптації. Особливе значення має психологічна підтримка, яка допомагає людині прийняти свій діагноз та адаптуватися до життя з хронічним захворюванням.

Важливу роль у вирішенні проблем ВІЛ/СНІДу відіграють соціальні служби та громадські організації. Їхня діяльність спрямована на надання комплексної допомоги, проведення профілактичних заходів, захист прав ВІЛ-позитивних осіб та подолання соціальної ізоляції.

Також встановлено, що ефективність соціальної роботи значною мірою залежить від взаємодії державних структур, медичних установ, соціальних

служб та громадських організацій. Лише комплексний підхід дозволяє забезпечити належний рівень підтримки людей, які живуть із ВІЛ.

Отже, соціальна робота у сфері ВІЛ/СНІДу є важливою складовою соціальної політики держави. Її подальший розвиток повинен бути спрямований на вдосконалення системи соціального захисту, розширення профілактичних програм, підвищення рівня інформованості населення та подолання дискримінації щодо ВІЛ-позитивних осіб.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2017. 134 с.
2. Безпалько О. В. Соціальна робота в громаді : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2018. 176 с.
3. ВІЛ-інфекція в Україні : інформаційний бюлетень № 56 / Центр громадського здоров'я МОЗ України. Київ, 2023. 72 с.
4. ВІЛ/СНІД та права людини : навч.-метод. посіб. Київ : Юрінком Інтер, 2020. 214 с.
5. Волинець Л. С. Соціальна політика і соціальна робота : навч. посіб. Київ : Професіонал, 2019. 408 с.
6. Галагузова М. А. Соціальна педагогіка : курс лекцій. Київ : Кондор, 2018. 320 с.
7. Дубич К. В. Соціальна робота з вразливими групами населення : навч. посіб. Київ : Каравела, 2021. 256 с.
8. Закон України «Про протидію поширенню хвороб, зумовлених вірусом імунодефіциту людини (ВІЛ), та правовий і соціальний захист людей, які живуть з ВІЛ».
9. Іванова І. Б. Методи соціальної роботи : навч. посіб. Київ : Академвидав, 2019. 300 с.
10. Капська А. Й. Соціальна робота : підручник. Київ : Слово, 2023. 488 с.
11. Кияниця З. П., Петрочко Ж. В. Соціальна робота з вразливими сім'ями та дітьми : посібник. Київ : ОБНОВА КОМПАНІ, 2022. 256 с.
12. Клименко О. М. Соціальна адаптація людей, які живуть з ВІЛ/СНІД // Соціальна робота в Україні: теорія і практика. 2021. № 3. С. 41–48.
13. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність із різними категоріями клієнтів : навч. посіб. Київ : Каравела, 2020. 312 с.
14. Макаренко Л. Л. Психологічна підтримка ВІЛ-позитивних осіб // Практична психологія та соціальна робота. 2020. № 5. С. 22–27.

15. Менеджмент соціальної роботи : навч. посіб. / за ред. І. Д. Зверєвої. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 304 с.
16. Мигович І. І. Соціальна робота : вступ до спеціальності. Ужгород : Говерла, 2019. 408 с.
17. Наказ МОЗ України «Про удосконалення організації медичної допомоги людям, які живуть з ВІЛ».
18. Основи соціальної роботи : підручник / за ред. М. П. Лукашевича. Київ : Каравела, 2018. 376 с.
19. Павленко Т. П. Технології соціальної роботи з людьми, які живуть з ВІЛ // Соціальна педагогіка: теорія та практика. 2021. № 2. С. 45–52.
20. Пальчевський С. С. Соціальна педагогіка : навч. посіб. Київ : Кондор, 2017. 560 с.
21. Семигіна Т. В. Соціальна підтримка людей, які живуть з ВІЛ : практичний аспект // Вісник соціальної роботи. 2022. № 1. С. 15–23.
22. Соціальна робота : теорія і практика : навч. посіб. / за ред. А. Й. Капської. Київ : Слово, 2020. 352 с.
23. Соціальна робота з різними групами клієнтів : навч. посіб. / за ред. О. В. Безпалько. Київ : Академвидав, 2017. 368 с.
24. Технології соціальної роботи : навч. посіб. / за ред. І. І. Миговича. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 320 с.
25. Тюптя Л. Т., Іванова І. Б. Соціальна робота: теорія і практика : навч. посіб. Київ : Знання, 2018. 574 с.
26. UNAIDS. Global AIDS Update 2023. Geneva, 2023. 386 p.
27. Всесвітня організація охорони здоров'я. Consolidated guidelines on HIV prevention, testing, treatment, service delivery and monitoring : recommendations for a public health approach. Geneva : WHO, 2022. 592 p.
28. Холостова Є. І. Теорія соціальної роботи : підручник. Київ : Академвидав, 2022. 400 с.
29. Шевчук П. І. Соціальна політика : навч. посіб. Львів : Новий Світ-2023, 2020. 320 с.

30. Ярошенко О. О. Психосоціальна підтримка людей, які живуть з ВІЛ // Вісник соціальної роботи. 2022. № 1. С. 28–35.